

Nové lokality *Lamprodila rutilans* Fabricius, 1777 (Coleoptera: Buprestidae) v západních Čechách

New locations of *Lamprodila rutilans* Fabricius, 1777 (Coleoptera: Buprestidae) in Western Bohemia

Tomáš Fiala

AOPK ČR, Správa CHKO Slavkovský les, Hlavní 504, CZ- 353 01 Mariánské Lázně, Česká republika
tomas.fiala@nature.cz

Abstract: In this report new locations of *Lamprodila rutilans* from Western Bohemia are presented. Three locations are situated in Plzeň region. And other three locations are situated in Karlovy Vary region.

Keywords: Coleoptera, Buprestidae, *Lamprodila rutilans*, faunistic records, Western Bohemia, Czech Republic

Úvod

Krasce lipový *Lamprodila rutilans* obývá teplejší oblasti ČR, ke svému vývoji potřebuje osluněné kmeny lípy srdčité (*Tilia cordata*) nebo lípy velkolisté (*Tilia platyphyllos*; Bílý 1989, 2002; Kletečka 2009). Tato podmínka v dnešní době limituje jeho výskyt především na člověkem vytvořená a ovlivňovaná stanoviště kulturní krajiny. Zvláště lipové aleje podél silnic jsou typickým místem výskytu díky asfaltu, který teplotně ovlivňuje lokální mikroklima (Oleksa et al. 2009). V jižnějších částech Evropy se jeho výskyt posunuje do vyšších nadmořských výšek. Hellrigl (2010) udává nález v městečku Oberbozen v jižním Tyrolsku ve výšce 1270 m. n. m. Z pohoří Švábské Alby je evidován výskyt ve výšce 740 m. n. m. (Lissak 2006). V lesních porostech se nálezy omezují na přirozeně rozvolněné suťové lesy (Mertlík 2010) nebo na prosluněné svahové lesy (Škorpík et al. 2011). V červeném seznamu ohrožených druhů České republiky je krasce lipový veden jako téměř ohrožený (Škorpík 2005).

Přes zjevnou atraktivitu druhu se na území západně od Plzně zatím zřejmě nikdo systematicky tímto druhem nezabýval, všechny nálezy ze západních Čech pocházejí z Plzeňska. Kletečka (1980) udává 5 lokalit (Plzeň, Zábělá, Obora, Dubová hora a Litice), ale s posledním známým výskytem v roce 1953. Mergl (2007) udává dvě lokality bez udání roku, a to PR Zábělá a Litice. Týr (2013), který zkoumal severní Plzeňsko, odkazuje na dalších pět lokalit (Manětín, Petrohrad, Rabštejn nad Střelou, Nučická lípa a Žihle) s recentními daty. Žán et al. (1984) udává bez data nálezu výskyt v PR Střela. Platné plány péče o PR Zábělá (2015-2024) a PR Střela (2010-2018) se o výskytu krasce lipového nezmiňují. Totéž lze říci o souboru doporučených opatření pro EVL Plzeň – Zábělá, které rovněž krasce lipového nezmiňuje. Záznamy o výskytu krasce lipového z území Karlovarského kraje chybějí (Matějů úst. sd.).

Výsledky

6347c, 6447a: Zdemyslice – Blovice, lipová alej, (loc.: 49°36'2.66"N, 13°31'30.2"E - 49°35'28.95"N, 13°32'1.68"E), 2016, napadeno 25 stromů, tisíce výletových otvorů, T. Fiala observ.; 1 ex., 4. 7. 2016, lgt. T. Fiala, coll. Správa CHKO Slavkovský les.

5842a: Loket, německý hřbitov, (loc. 50°11'38.53"N, 12°44'40.22"E), 2016, 2 napadené stromy, do 60 výletových otvorů, T. Fiala observ.

6142a: Chodová Planá, zámecký park, (loc. 49°53'36.17"N, 12°43'24.95"E), 2016, 1 napadený strom, pouze dva výletové otvory, T. Fiala observ.

6042d: Boněnov, náves, (loc. 49°54'42.43"N, 12°48'10.6"E), 2016, 1 napadený strom, 6 výletových otvorů, T. Fiala observ.

5743c: Karlovy Vary – Březová, vlaková zastávka, (loc. 50°12'3.18"N, 12°50'19.81"E), 2016, 3 napadené stromy, do 60 výletových otvorů, T. Fiala observ.

5842b: Údolí, (loc. 50°9'43.94"N, 12°46'34.1"E), 2016, 1 napadený strom, do 20 výletových otvorů, T. Fiala observ.

V lokalitě Zdemyslice – Blovice se krasec lipový vyskytuje na lípě srdčité v nadm. výšce 385- 395 metrů. V aleji se nachází 74 stromů, z nichž je napadeno 25 stromů. Všechny napadené stromy jsou ve fázi odumírání 0/A. Výletové otvory mají průměrnou velikost 5,2x2,7 mm a jsou orientovány na J-JZ. Na 60% napadených stromů vyrůstají plodnice klanolístky obecné (*Schizophyllum commune*). Průměrný počet výletových otvorů se na napadených místech kmene pohybuje kolem 8 na dm², s maximem 18 výletových otvorů na dm². Výletové otvory se nacházejí i v korunách stromů. Celkový počet odhaduji na několik tisíc (obr. 1 - 3).

V lokalitě Loket se krasec lipový vyskytuje na dvou lípách srdčitých na německém hřbitově v nadm. výšce 430 metrů. Stromy jsou ve fázi odumírání 0. Výletové otvory mají průměrnou velikost 5,1x2,8 mm a jsou orientovány na J. Na napadených místech se průměrný počet výletových otvorů pohybuje kolem 4 na dm² s maximem 5 výletových otvorů. Strom přímo na hřbitově má pouze staré výletové otvory.

V lokalitě Chodová Planá byl výskyt krasce lipového zjištěn pouze na jedné lípě srdčité v zámeckém parku v nadm. výšce 530 metrů. Na stromě ve fázi odumírání 0 jsou pouze dva čerstvé výletové otvory. Jejich velikost je 5,2x2,4 mm a 4,4x3,3 mm. Jsou orientovány na J. (obr. 4).

V Boněnově se krasec lipový vyskytuje na lípě srdčité na návsi v nadm. výšce 645 metrů. Strom je ve fázi odumírání 0. Výletové otvory mají průměrnou velikost 5,0x2,8 mm a jsou orientovány na JZ. Na stromě je celkem 6 výletových otvorů.

Lokalita Karlovy Vary – Březová je zastíněná alej lip srdčitých. Zde nacházející výletové otvory jsou staršího data vzniku. Bez dalšího prověření lze předpokládat, že zdejší populace krasce lipového je vyhynulá. Lokalita se nachází v nadm. výšce 460 m, stromy jsou ve fázi odumírání 0. Výletové otvory mají průměrnou velikost 5,3x3,1 mm a jsou orientovány na J.

V lokalitě Údolí byl výskyt krasce lipového zjištěn pouze na jedné lípě srdčité v nadm. výšce 465 m. Na stromě ve fázi odumírání 0 byly zjištěny pouze výletové otvory staršího data vzniku, strom je zastíněn pařezovou výmladností. Výletové otvory mají průměrnou velikost 5,0x2,8 mm a jsou orientovány na J. (obr. 5).

Závěr

V roce 2016 jsem našel v západních Čechách šest lokalit s výskytem krasce lipového *Lamprodila rutilans*. Lokality v Lokti, Karlovy Vary – Březová a Údolí jsou první známé lokality v Karlovarském kraji, zbylé tři jsou v kraji Plzeňském. Lokalita v Chodové Plané je z hlediska průměrné teploty na hranici výskytu druhu. Průměrná teplota zde dosahuje 6 -7 °C. Suma efektivních teplot nad 10°C je 2200-2400. Lokalita v Boněnově, ač je o 100 m výše, patří do teplejšího klimatického regionu MT 3 s průměrnou teplotou 7,5-8,5°C a sumou efektivních teplot nad 10°C 2500-2700. V další etapě výzkumu by měla být aktuální obsazenost lokalit Karlovy Vary – Březová a Údolí potvrzena nejen podle výletových otvorů, ale také zastížením dospělců. Lokality v Lokti, Chodové Plané a v Boněnově jsou výrazně ohroženy možným pokácením napadených lip a tím zřejmě úplnou likvidací zdejších populací krasce lipového. Lokalita v aleji mezi Zdemyslicemi a Blovicemi se jeví stabilní, nicméně i zde nelze vyloučit ohrožení místní populace kácením.

Summary

In this contribution six localities of linden burncow *Lamprodila rutilans* are described from western Bohemia. All localities were discovered in 2016. The localities in Loket, Karlovy Vary – Březová and Údolí are the first described locality of the species in Karlovy Vary Region. The locality in the park of Chodová Planá castle is at the upper temperature limit of species. The average temperature here is 6-7 °C. Sum of effective temperatures above 10°C is from 2200 to 2400. Although the locality in Boněnov is about 100 altitudinal meters above the previous one, it belongs to the warmer climate of the region MT 3. The average temperature is 7.5-8.5 °C and the amount of effective temperatures is above 10°C from 2500 to 2700. Localities Karlovy Vary – Březová and Údolí must be tested for the

presence of the species. Localities in Loket, Chodová Planá and in Boněnov are significantly threatened by a possible cutting of infested lindens. The location in an alley between Zdemyslice and Blovice seems to be save, however some of the threes could be also cut down because of their health state.

Literatura

- BÍLÝ S. 1989: Krascovití, Buprestidae. Zoologické klíče. – Academia Praha, 111 pp.
- BÍLÝ S. 2002: Summary of the bionomy of the Buprestid beetles of Central Europe (Coleoptera: Buprestidae). *Acta Entomol. Mus. Nat. Pragae*, Suppl. 10: 1-104.
- HELLRIGL K. 2010: Faunistik der Prachtkäfer von Südtirol (Coleoptera: Buprestidae). *Forest Observer*, vol. 5: 153-206.
- KLETEČKA Z. 1980: Rozšíření čeledi Buprestidae na Plzeňsku. *Zpravodaj muzea Západočeského kraje, Příroda*, 23: 31-36.
- KLETEČKA Z. 2009: Krascovití (Buprestidae) v jižních Čechách. – Jihočeské muzeum, České Budějovice, 143 pp.
- LISSAK F. 2006: 145. Wiederfund von *Scintillatrix rutilans* Fabricius, 1777 (Col., Buprestidae) auf der Mittleren Schwäbischen Alb. *Mitt. Ent. Ver. Stuttgart*, 41: 152.
- MERGL M. 2007: Brouci v Plzni, pp. 54-55. In KLÁN M. (ed.), Životní prostředí města Plzně, díl 4. Odbor životního prostředí Magistrátu města Plzně, Plzeň, 56 pp.
- MERTLÍK J. 2010: Přehled nálezů krasce lipového *Lamprodila (Lamprodila) rutilans rutilans* (Fabricius, 1777) na území východních Čech. *Elateridarium*, 4: 94-103
- OLEKSA A., GAWROŃSKI R., ULRICH W. 2009: Association of *Ovalisia rutilans* (Fabricius, 1777) (Coleoptera: Buprestidae) with thermophilous habitats toward its range edge in northern Poland. *Baltic J. Coleopterol.*, 9 (1): 39 - 44.
- ŠKORPÍK M. 2005: Buprestidae (krascovití), pp. 464-468. In Farkač J., Král D. & Škorpík M. (eds.), Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. - Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.
- ŠKORPÍK M., KŘIVAN V. & KRAUS Z., 2011: Faunistika krascovitých (Coleoptera: Buprestidae) Znojemska, poznámky k jejich rozšíření, biologii a ochraně. *Thayensia*, 8: 109-291.
- TÝR V. 2013: Brouci (Coleoptera) Žihle a okolí. 6. část. Buprestidae. *Západočeské entomologické listy*, 4: 48-56
- ŽÁN M., ČEČIL F., ČERVENÁ A., HAUZNEROVÁ I., JANSKÝ B., KOČANDRLOVÁ E., KRAFT J., NESVADBOVÁ J., PARIS S., PŘIBYL J., SOKOLOVÁ L. & VOTÝPKA V. 1984: Státní přírodní rezervace Střela. Inventarizační průzkum provedený v letech 1978–1984., 204 pp. + přílohy 1–15.

Obrazová příloha

Obr. 1 Výletové otvory s prokousávajícím se krascem lipovým (*Lamprodila rutilans*)

Obr. 2 Výletové otvory a klanolístka obecná (*Schizophyllum commune*)

Obr. 3 Výletové otvory se nacházejí i v korunách stromů

Obr. 4 Napadená lípa v zámeckém parku Chodová Planá

Obr. 5 Napadená lípa v Údolí

Přijato 30.9.2016